מסורת הש"ס

א) [לעיל ב. סוכה כד.], ב) [פרה פי"ב מ"ג ע"ש וברא"ש], ג) נדה ט., ד) [זבחים פ. לג. נדה ט.], ה) פרה פי"ב מ"ה, ו) [לקמן מג:],

◆

תורה אור השלם

1. וְהִזָּה הַטָּהֹר עַל הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְחִטְּאוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהֵר בָּעָרֶב: במדבר יט יט

2. כָּל זֹה נִסִּיתִי בַחָכְמָה אָמַרְתִּי אֶחְכָּמָה וְהִיא רְחוֹקָה מִמֶּנִּי: קהלת ז כג

3. וְהָיְתָה לָּהֶם לְחֻקַּת עוֹלָם וּמַזֵּה מֵי הַנִּדָּה יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְהַנֹּגֵעַ בְּמֵי הַנִּדָּה יִטְמָא עַד הָעָרֶב: במדבר יט כא

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומטיב וכו' מדשנן מן האפר של הפתילות: (ב) שם ד"ה ושאר וכו' ואין אנשי המשמר: (ג) שם ד"ה מקריב וכו' ראש הוא להקריב נ"ל ותיבת להקטיר נמחק: (ד) שם ד"ה ונוטל חלק בראש בחלוקת אכילת קדשים נוטל מנה יפה כצ"ל והד"א: (ה) שם ד"ה כדתנן נתכוון וכו' אם יש וכו' כלומר ראוין וכו'. נ"ב ובמ"ג פי"ב דפרה פי' איפכא ע"ש: (ו) בא"ד דהיכא דלא נתכוון לו וחוזר ושינה אין צריך כצ"ל: (ז) שם ד"ה לא ישנה וכו' בהמה שהזה עליה אינה הזאה והוו להו כצ"ל: (ח) שם ד"ה אגבא שנותן עליו כל שהוא וטהרו כצ"ל:

◆

מוסף רש"י

מתקינין לו. מזמנין לכהן גדול לערב יוה"כ (סוכה כד.).

◆

תוס' ישנים

ואי מתה אשתו עביד עבודה ולא גזר ר' יהודה שמא יאכל. וא"ת מה ענין זה לשאר ימות השנה דליכא קפידא בכהן גדול אבל הכא דגמרינן ממילואים אין לנו להתקין כהן אחר א) (בשביל כך שלא פירש שבעה) ואיכא למימר דעדיפא מינה קמשני. ה"ר אלחנן: **אטרודי** מי לא מיטריד. פירש בקונטרס אנן למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלים בעינן ב) (לדבריו דהכא) פי' וכי האי גוונא מי חיילא עליה אנינות ואפילו הוו כולי עלמא אכלי לא הוה שייך למיגזר שמא יאכל דודאי מותר לאכול ותימה דלא אשכחן האי דרשא על כי האי גוונא אלא על אין נאכלין אלא צלי ובחרדל (חולין דף קלב:) ועוד אלא מעתה דטבעה ספינתו בים הכי נמי והכי פריך בברכות (דף יח.) על קריאת שמע ועוד דתלמודא הוה ליה לפרושי האי טעמא כיון דאכתי לא איירי בהך שמעתא ג) והכי פירושא וכי האי גוונא מי חיילא עליה אנינות ואפילו הוה שייך למיגזר ביום הכפורים שמא יאכל ואע"ג דכולי עלמא לא אכלי הכא לא שייך למיגזר דלאו אונן הוא ומשני איטרודי מי לא מיטריד לפי שלא גרשה אלא על תנאי ולצורך שעה ומצטער הוא על כך הלכך אי הוה שייך למיגזר הוה פריך שפיר דאית לן הכא למיגזר פן יאכל כשעוסק בעבודה והוא אסור משום יוה"כ וכן פירש הר"ב פור"ת: **דאי** ר"ע כיון דאמר טהור שנפלה עליו הזאה כו' עביד עבודה. הקשה ה"ר אלחנן דילמא לתנא דידן [לית] ליה הזאה כל שבעה (ואפילו) [ומשום] הכי עובד א"כ היכי [אתיא] דלא כר' עקיבא: **רש"י** גריס נתכוון להזות על הבהמה והזה על האדם אם יש באזוב ישנה. דכיון דהזה על דבר המקבל טומאה לא נפסלו בהן דלא חיישינן לכוונתו אבל בשנתכוון להזות על האדם והזה על הבהמה נפסלו במלאכה ולכך אם יש באזוב לא ישנה אבל קשה להרב אר"י דפסול מלאכה לא שייכא אחר שהניח האפר במים דתנן במסכת פרה (פ"ד מ"ד) פרה נפסלת במלאכה עד שתעשה אפר מים נפסלין במלאכה עד שיתן בהן אפר ובספרי מפיק ליה מקרא יכול [אפילו] קדשו ת"ל מי נדה כבר הם מי נדה וטמא יש פסול מלאכה כאן מדרבנן אבל לא תיקשי למה אינו טמא משום נושא כשהזה על הבהמה דכיון שנטלה לצורך הזאה על דבר המקבל טומאה לא הוי כמו שאר נושא אבל רבינו חננאל גורס בע"א להפך וגרים בנתכוון להזות על הבהמה לא ישנה פירוש לפי שהאדם טמא משום נושא והמים טמאים וא"ת כיון שהאדם טמא משום נושא מנא ליה שהמים הן פסולין דילמא לא ישנה משום דטמא הוא וי"ל דמתילא הן נפסלין כשעוסק בהן טמא אע"פ שאינו נוגע בם ועוד דלישנא לא ישנה משמע ליה שפיר אמי חטאת דאפי' אחר לא ישנה נתכוון להזות על האדם כו' ישנה דאזלינן בתר כוונתו ולא נפסלו בכך: **ומאי** מזה נושא. וא"ת אימא מזה ממש וי"ל דוהזה הטהור על הטמא משמע שהמזה טהור בכל ענין: **ועוד** מזה בעי כיבוס בגדים ונוגע לא בעי כיבוס בגדים. פי' ולכך אין להעמיד מזה כנוגע ובמשנה דריש מסכת כלים תני בהדיא לנוגע במי חטאת לא בעי שיעור הזאה רק נושא מי חטאת לבדו ומקשים כיון דהכא לא מוקמי מזה כנוגע משום דליכא כיבוס בגדים בנוגע כמו במזה א"כ בנדה בפ' יוצא דופן (דף מג: וסס) גבי והאוכל מנבלתו יכבס בגדיו דכתיב בנבלת בהמה טהורה ומוקמי ליה ליתן שיעור לנוגע ולנושא כאוכל ד) כזית היכי מוקמינן שיעור אכילה בנוגע כיון דלא כתיב ביה כיבוס בגדים כמו באוכל ובנושא גרידא הוה לן לאוקמי דכתיב ביה כיבוס בגדים ואומר רבי דהכא לא פריך כלל מדבנוגע לא כתיב בגדים ובמזה כתיב אלא ה"פ מזה בעי כיבוס

לומר שאינו עובד כל היום גזירה שמא יאכל א"ל רב אדא בר אהבה לרבא ומי גזר רבי יהודה שמא יאכל והתנן [א]ר' יהודה אומר אף אשה אחרת מתקינין לו שמא תמות אשתו ואי מייתא אשתו עביד עבודה ולא גזר רבי יהודה שמא יאכל אמר ליה הכי השתא התם כיון דיום הכפורים הוא דכולי עלמא לא קא אכלי הוא נמי לא אתי למיכל הכא דכולי עלמא אכלי הוא נמי אתי למיכל וכי האי גוונא מי חיילא עליה אנינות והא מיגרשא נהי דאנינות לא חייל עליה אטרודי מי לא מיטריד: **מתני'** [א]כל שבעת הימים הוא זורק את הדם ומקטיר את הקטורת ומיטיב את הנרות ומקריב את הראש ואת הרגל [ב]ושאר כל הימים אם רצה להקריב מקריב [ג]שכהן גדול מקריב חלק בראש ונוטל חלק בראש: **גמ'** מאן תנא אמר רב חסדא דלא כרבי עקיבא דאי ר"ע הא אמר טהור שנפלה עליו הזאה טמאתו היכי עביד עבודה דתניא [1]והזה הטהור על הטמא טהור ועל הטהור טמא דברי ר' עקיבא וחכמים אומרים אין הדברים הללו אמורין אלא בדברים המקבלים טומאה מאי היא כדתנן [ב][ד]נתכוון להזות על הבהמה והזה על האדם אם יש באזוב ישנה נתכוון להזות על האדם והזה על הבהמה אם יש באזוב לא ישנה מ"ט דר' עקיבא נכתוב רחמנא והזה הטהור עליו מאי על הטמא שמע מינה על הטמא טהור ועל הטהור טמא ורבנן האי לדברים המקבלין טומאה הוא דאתא אבל הכא קל וחומר הוא אם על הטמא טהור על הטהור לא כל שכן ור' עקיבא היינו דקאמר שלמה [2]אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני ורבנן ההוא [ג]למזה ולמזין עליו טהור [ה]ונוגע בהן טמא ומזה טהור והכתיב [3]ומזה מי הנדה יכבס בגדיו מאי מזה נוגע והכתיב מזה והא כתיב נוגע ועוד מזה בעי כיבוס בגדים נוגע לא בעי כבוס בגדים אלא מאי מזה [ו]נושא ונכתוב רחמנא נושא מ"ט כתיב מזה הא קמ"ל [ז]דבעינן שיעור הזאה הניחא למ"ד [ד]הזאה צריכה שיעור אלא למ"ד הזאה אין צריכה שיעור מאי איכא למימר אפילו למ"ד הזאה אין צריכא שיעור הני מילי [ח]אגבא דגברא אבל במנא צריכה שיעור דתנן [ה]כמה יהא בהן ויהא כדי הזאה [ט]כדי שיטבול

ראשי

לומר שאינו עובד כל היום. עד הלילה אבל בלילה אם בא להקטיר חלבים ואימורים יקטיר: **גזירה שמא יאכל.** כל היום אסור באכילת קדשים מן התורה אבל באנינות הלילה משנקבר המת ביום אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים והכי שמעינן ליה לר' יהודה במסכת זבחים (דף לט:) והכי קאמר רבי יהודה כל היום הוא באנינות ולא יקריב: **והא מיגרשא.** דהכי אוקימנא דאי חזי לה דמתה קדיש ועייל לבית הכנסת ומשוי ליה לגיטא דהשתא דמתה גיטא למפרע: **מי לא מיטרד.** ובקדשים בעינן שמחה וגדולה דכתיב (במדבר יח) לך נתתים למשחה כדרך שהמלכים אוכלים (חולין קלב:): **מתני' הוא זורק את הדם.** של תמידין כדי שיהא רגיל ומזומן בעבודת יוה"כ: **ומטיב את הנרות.** (א) **מדשן מן אפר הפתילות שכבו וכן כל יום ויום מטיבין בבקר שנאמר** [שמות ל] בבקר בבקר בהטיבו את הנרות וכל יום מקטירין קטורת בהיכל פרס בשחרית ופרס בין הערבים: **ושאר כל הימים אם רצה.** להיטיב ולהקריב את כל קרבן שירצה מקריב ואין (ב) המשמר יכול לעכב על ידו: **מקריב חלק בראש.** ראש הוא (ג) להקטיר ולהקריב כל חלק שיבחר: **ונוטל חלק** (ד). בחלוקת אכילת קדשים: **בראש.** מנה יפה שיבחר לו: **גמ' דרבי עקיבא.** לקמן בשמעתין: **היכי עביד עבודה.** כל שבעה הרי מזין עליו: **על הטמא טהור ועל הטהור טמא.** אם הזה על הטמא נעשה טהור ואם הזה על הטהור נעשה טמא ויליף טעמא מעל הטמא יתירא כדמפרש לקמן: **וחכמים אומרים.** על הטמא לדרשא אתא לומר שאין דברי הזאה אמורים אלא בדברים המקבלים טומאה אבל בדברים שאין מקבלים טומאה אין הזאה הניתזת עליהן קרויה הזיה ונפקא מינה שהשיריים שיש באזוב שירי פסולי הן ואין להכשירן להזות: **כדתנן נתכוון וכו' אם יש באזוב ישנה.** כלומר (ה) ראויין השיריים להזות על אדם שצריך הזאה (ו) דלא נתכוון (לו) וחוזר ושונה ואין צריך לחזור ולהטביל: **לא ישנה.** דנפסלו במלאכה דהזאה של בהמה (ז) אין [שם] הזאה עליה והוו להו כמים שנעשית בהן מלאכה: **למזה טהור.** דדריש הכי והזה הטהור אף לאחר שהזה קרוי טהור: **הניחא למאן דאמר כו'.** פלוגתא היא בזבחים בפרק התערובת (דף פ.): **אגבא דגברא.** (ח) **כל שהוא שנותן עליו מטהרו:** **אבל במנא.** שהוא מטבל ראשי גבעולי אזוב בו צריכה שיעור:

שיטביל

למזה ומזין עליו טהור ונוגע טמא. תימה מזין עליו אינו טהור עד שיטבול ויערב שמשו יטהר וא"כ למאי הוה נוגע טמא טפי ממזין עליו וי"ל דה"ק מזין עליו ההזאה גורמת לו טהרה ונוגע מי חטאת גורמין לו טומאה אי נמי י"ל מזין עליו טהור היינו טהור שנפלו עליו הזאה דהוי טהור לגמרי:

מאי מזה נושא. וא"ת ומנא ליה לגמרא למעקר קרא ממשמעותיה לומר דמזה טהור ומזה דקרא היינו נושא אימר מזה ממש וי"ל מדכתיב והזה הטהור אלמא דהמזה טהור ואף על גב דדרשינן ו) מיניה טהור מכלל שהוא טמא לימד על טבול יום שהוא כשר בפרה י"ל תרתי שמע מינה:

אלא מאי מזה נושא. והא קמ"ל דעד דדרי כשיעור הזאה תימה לי א"כ מאי טעמא הדר ביה ממאי דאמר מאי מזה נוגע אי משום דקשיא ליה והכתיב נוגע והכתיב מזה ועוד מזה בעי כיבוס נוגע לא בעי כיבוס לימא הא דכתב נוגע ולא כתב ביה כיבוס היינו כי לא נוגע כשיעור הזאה ומזה דבעי כיבוס היינו כי נגע כשיעור הזאה ואין לתרץ דמש"ה לא מוקמינן ליה בנוגע ולכפרים משום דנוגע לא בעי כיבוס אפילו כי נגע בכשיעור מדכתיב והנוגע במי הנדה יטמא ולא כתב ביה כיבוס ומי הנדה משמע מים הראוין להזות שיש בהן כשיעור דהא ודאי ליתא דמי הנדה לא משמע הכי דאי לא תימא הכי א"כ כי פריך ונכתוב נושא מאי קא משני הא קמשמע לן עד דדרי כשיעור הזאה אכתי תיקשי לך ליכתוב והנושא מי נדה יכבס בגדיו דמי הנדה משמע שיש בהן כדי הזייה ועוד אי מי הנדה משמע דוקא שיש בהן כדי הזייה אם כן אין בהן כדי הזייה לא יטמא במגע כלל והא ליתא דבריש מסכת כלים משמע דמטמו במגע דתנן התם אבות הטומאות השרץ וכו' עד ומי חטאת שאין בהן כדי הזייה הרי אלו מטמאין אדם וכלים במגע ואין מטמאין במשא ואין לתרץ דה"ק מאי מזה נושא אף נושא והוא הדין במגע דשקולין הן והי מינייהו מפקת דאם כן מאי פריך ולכתוב נושא לישני אי הוה כתב נושא הוה אמינא דוקא במשא ולא במגע להכי כתב מזה להשתא אתי תרוייהו ועוד הלשון אינו משמע כן דקאמר עד דדרי כשיעור הזאה ולא קאמר עד דנגע כשיעור הזאה לענין כיבוס בגדים ונ"ל דלהכי לא אוקמא במגע ולענין כיבוס דא"כ הוה משמע במגע לענין כיבוס ובמשא טהור גמור והא לא אשכחן טומאה דלא מטמיא אלא במגע לענין כיבוס ובמשא טהורה אע"ג דשרץ מטמא במגע ולא במשא מ"מ לא בעי כיבוס להכי אוקמי במשא דבמשא בעי כיבוס ובמגע לא בעי כיבוס דאשכחן טומאה כיוצא בה דנבילה מטמא אדם ולא בעי כיבוס ובמשא בעי כיבוס אי נמי נ"ל דמי הנדה משמע הכי ומשמע הכי בין יש בהן כשיעור בין אין בהן כשיעור ולהכי לא מצי לאוקמא במגע דהא כתיב והנוגע במי הנדה יטמא ומשמע אפילו בכשיעור יטמא גרידא טומאה קלה בלא כיבוס בגדים והשתא נמי ניחא הא דקאמר עד דדרי כשיעור הזאה דאי הוה כתב והנושא מי הנדה יכבס בגדיו הוה אמינא בין יש בהן כשיעור בין אין בהן:

ורמינהו

עין משפט
נר מצוה

נז א מיי' פ"א מהלכות עבודת יוה"כ הל' ה:

נח ב ג מיי' פ"ה מהל' כלי המקדש הל' יב [ופ"י מהל' מעשה הקרבנות הל' יח]:

נט ד מיי' פ"י מהלכות פרה אדומה הל' ח:

ס ה ו ז מיי' שם פט"ו הלכה א:

סא ח מיי' פ"י מהלכות פרה הלכה ח:

סב ט מיי' שם פט"ו הלכה א:

◆

רבינו חננאל

פי' ר' יהודה בתימה אומר כל היום מקריב לומר שאינו עובד כל היום גזירה שמא יאכל. **כל שבעת [הימים] הוא זורק את הדם כו'.** אמר רב חסדא מתני' דלא כרבי עקיבא דאי ר' עקיבא הא אמר טהור שנפלה עליו הזאה נטמא. השתא כיון שהוזה על כהן גדול נטמא היכי עביד עבודה כו'. ר' עקיבא מאי היא דתניא והזה הטהור על הטמא. הזה על הטמא טהור ועל הטהור טמא דברי ר' עקיבא. וחכמים אומרים אין דברין הללו אמורין אלא בדברים שמקבלין טומאה מאי היא כדתנן, בפרה פרק י"ב נתכוון להזות על האדם והזה על הבהמה אם יש באזוב ישנה, להזות על הבהמה והזה על האדם אם יש באזוב לא ישנה. זה הכלל דבר המקבל טומאה הזאתו חוזרת עליו ודבר שאינו מקבל טומאה אין הזאתו חוזרת עליו. פי' אם נתכוון להזות על אדם או על כלים המקבלין טומאה והזה על (או) בהמה או כלי אבנים [שאין] מקבלים טומאה (שאין הזאתו חוזרת עליו טומאה) אין הזאתו חוזרת עליו לטמאו ועדיין טהור הוא, ואם יש באזוב ישנה, שאני קורא בו והזה הטהור. אבל נתכוין להזות על דבר שאינו מקבל [טומאה] והזה על דבר המקבל טומאה, הזאתו חוזרת עליו [ו]טמאו ואינו יכול לחזור ולהזות, ולא עוד אלא שטבילת אזוב פסולה, זה טעם רבנן. אבל המזה על הטהור בטהרתו עומד ולא נטמא. מצאנו בשחיטת קדשים פרק שני בתחלתו פי' דברים הללו. תניא שרפה אונן, מחוסר כפורים כשרה, יוסף הבבלי אומר אונן כשרה מחוסר כפורים פסולה, ואוקימנא בהאי קרא פליגי והזה הטהור על הטמא, טהור מכלל שהוא טמא, מר סבר מכלל שהוא טמא טמאה כולה. [ו]מר סבר טומאה דהא פרשה. מאי טעמא דר' עקיבא מדהוה ליה למיכתב והזה הטהור עליו וכתב על הטמא ש"מ על הטמא טהור ועל הטהור טמא ומפני שמטמא טהורין בהזאה כדרך שמטהר טמאין בהזאה, אמר שלמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. ורבנן האי והזה הטהור על הטמא לדברים המקבלין טומאה הוא דאתא. כלומר לא תיחשב הזאה אלא אם תפול בדבר המקבל טומאה, אבל הכא קל וחומר על הטמא כשיזה עליו טהור, על הטהור לא כל שכן כשיזה עליו שיהיה טהור. והאי דקאמר שלמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני למזה ומזין עליו שניהן טהורין הם, אבל הנוגע והנושא מי הנדה שניהם טמאין. ועל זה אמר שלמה והיא רחוקה ממני, כלומר מפני מה המזה טהור והנוגע והנושא טמאים, והאי דכתב קרא ומזה והנושא הוא, והאי דכתב לנושא בלשון מזה לאשמועינן דאינו טמא הנושא מי הנדה אלא אם ישא שיעור הזאה, והוא כדי שיטבול ראשי גבעולין.

א) נ"ל שלא פירש שבעה בשביל כך. ב) נ"ל ולדבריו הכי. ג) נ"ל ונראה דהכי פירושו. ד) נ"ל דבמית.